

I. óra: Bevezetés, ráhangolódás

Cél: az eredményes tanulási folyamathoz szükséges bizalmi légkör megteremtés, a csoport együttműködésének fejlesztése, közös sikerélmény biztosítása

Módszer, munkaforma: szimuláció, ügyességi, kreatív, csapatépítés

II. óra: Szabályok

Cél: szabályok szükségességének belátása, jogok és felelősségek elválaszthatatlanságának felismerése, konszenzusos demokrácia kipróbálása

Módszer, munkaforma: csoportos döntéshozatal, vita, listakészítés

III. óra: Gyermekjogok

Cél: a gyermekjogok megismerése, az univerzalitásuk megértése, gondolkodás mindennapi jelentőségükről

Módszer, munkaforma: kiscsoportos megbeszélés, párkereső, videó nézés

IV. óra: Társadalmi egyenlőtlenségek

Cél: a hátrányos helyzet, a társadalmi különbségek átélése, az esélyteremtés fontosságának belátása

Módszer, munkaforma: szerepjáték

V. óra: Demokrácia vagy diktatúra

Cél: az autoriter és a demokratikus hatalomgyakorlás szembeállítása, a demokrácia népszerűsítése

Módszer, munkaforma: szimuláció, állásfoglalás, vita

VI. óra: Állampolgári jogok

Cél: az állampolgári jogok hiányának hatásai, ezen keresztül fontosságának belátása

Módszer, munkaforma: szituációs játék, beszélgetés

VII. óra: Aktív állampolgár, társadalmi felelősség

Cél: a cselekvő, felelős állampolgári attitűdök megerősítése, ügyek azonosítása, megoldások keresése

Módszer, munkaforma: képjáték, asszociáció, kiscsoportos beszélgetés, poszter készítés, prezentáció, ötletelés

VIII. óra: Média

Cél: a média szerepének és hatalmának felismerése, működésének megtapasztalása, kritikus gondolkodás ösztönzése

Módszer, munkaforma: döntéshozatal, poszter készítés, prezentáció

XI. óra: Zárás

Cél: a folyamat összegzése és értékelése

Módszer, munkaforma: beszélgetés, érzelmek kifejezése, rangsorolás

I. óra: Bevezetés, ráhangolódás

Gyakorlat neve: BOMBA

Célok: A csoport együttműködésének fejlesztése, közös sikerélmény biztosítása

Eszközök: A feladatsortól függ, számítógép visszaszámlálóval

Összefoglaló: A gyakorlat során az egész osztálynak kell közösen, saját erőforrásait önállóan beosztva részfeladatokat teljesíteni, miközben pörög mellettük egy bomba visszaszámlálója. Ha mindent megoldanak, az óra leáll, ha nem akkor felrobbannak. A részfeladatok sokszínűek, hogy minden diák találjon olyat, amivel szívesen foglalkozik. Fontos, hogy teljesíthető feladatsort állítsunk össze.

Létszám: Bármekkora

Idő: 35 perc

Lépések:

1. Készítsük össze a szükséges eszközöket egy asztalra
2. Az általunk kitalált izgalmas történettel vezessük fel a gyakorlatot, ez lehet egy bankrablás, egy szuperhősös kaland, bármi.
3. Ismertessük a feladatokat, ezután 30 percet adjunk a megoldásukra, amibe bele kell férnie a megoldások bemutatásának, ellenőrzésének is
4. Példák feladatokra:
Logikai: gyufás fejtörők, tangram ábra kirakása, szöveges fejtörők, szóképek
Kreatív: az ABC minden betűjével keresni tárgyakat, egy reklámot/hirdetést készíteni az osztálynak/iskolának
Ügyességi: ráfektetni valakit felfújtt lufikra, szívószállal papír galacsin körbeadása, vállmagasságból csoportosan lerakni egy partvisnyelet amihez mindenki a mutatóujjával érhet hozzá
Művészeti: csoportkép rajzolása, szobor készítés szívószáלבól és celluxból
Műveltségi: mesehősök gyűjtése akik segítettek másoknak, gyermekjogok keresése

* * *

Gyakorlat neve: Alliteráció

Célok: Névtanulás, bizalmi légkör megteremtése

Eszközök: -

Összefoglaló: A közös munka csak úgy elképzelhető, ha néven tudjuk szólítani egymást. Erre akkor is szükséges időt szánnunk, ha a csoport/osztály tagjai ismerik már egymást, de a facilitátor nem. Minden résztvevő bemutatkozik

Létszám: Bármekkora

Idő: 10 perc

Lépések:

1. Kérjünk meg egy bátor, önként jelentkező diákot, hogy mutatkozzon be, mondja el a teljes nevét, azt ahogy szeretné, hogy szólítsuk, valamint találjon ki hozzá egy alliteráló jelzőt (pl.: Mókás Miki, Szende Szandi, stb.). Ezzel a módszerrel mindenki bemutatkozik, körbe haladva.
2. Iktassunk be 4-5 emberenként egy gyakorló kört, amikor átismételjük az eddig elhangzott neveket.
3. Nehezítésként játszhatjuk úgy is, hogy a facilitátornak ki kell találni, illik-e az adott emberhez a jelző.

II. óra: Szabályok

Gyakorlat neve: Osztálykirándulás¹

Célok: Együttműködés fejlesztése, szabályok szükségességének belátása

Eszközök: SZITU kártyacsomag (helyettesíthető)

Összefoglaló: Egy osztálykirándulás részleteiben (helyszín, étkezés, szállás, szabadidős program) kell megegyezni a diákoknak. A folyamat önszabályozó, a facilitátor nem avatkozik be, csak a feldolgozást vezeti.

Létszám: Bármekkora, 25 fő felett érdemes lehet két csoportban dolgozni

Idő: 20 perc

Lépések:

1. Ismertessük a feladatot a diákokkal, vagyis, hogy egy osztálykirándulást kell megtervezniük, úgy hogy minden eleménél (helyszín, étkezés, szállás, szabadidős program) a 4 lehetséges opció közül egyet kell kiválasztaniuk. Ne tegyünk utalást a módszerre, figyeljük meg, hogyan fog elkezdni működni a csoport, lesz-e tényleges megbeszélés, elhangzanak-e érvek, lesz-e akinek nem hallgatják meg a véleményét, hányan lesznek, akiket nem érdekel a dolog. A kártyák segítik a játékot, de elhagyhatóak, ha nincs SZITU csomagunk (érdemes megpróbálni beszerezni), akkor mi is készíthetünk kártyákat. Gondoljunk ki lehetőségeket 4 témában: étkezés, helyszín, szállás, szabadidős program. Legérdekesebb úgy lehet a gyakorlat, ha olyan lehetőségeket vetünk fel, amelyeket akár meg is tudunk valósítani, ha azt választja a csoport.
2. A kártyákat rakjuk a témák szerint sorokba, így kapunk egy 4x4-es négyzetet, kérjük meg a diákokat, hogy döntésüket úgy jelöljék, hogy amit választanak az felfordítva marad, a másik 3 lehetőséget fordítsák le.
3. Ha megvan az eredmény, vagyis a 4 kártya, akkor nézzük meg a csoport tagjainak elégedettségi indexét. Menjünk végig egyesével és kérdezzük meg mindenkitől, hogy elégedett-e az eredménnyel, ha pedig nem, akkor kérdezzük meg, hogy mivel és/vagy miért nem az. Valószínű fel fognak merülni olyan témák, mint hogy valaki mást szeretne, hogy nem hallgatták meg a véleményét, vagy hogy nem is volt idő ténylegesen érvelni. Ehhez tegyük hozzá a saját, megfigyelőként szerzett tapasztalatainkat és foglaljuk össze a játékot. Fontos utalni arra a dilemmára, hogy a demokráciában a többség akarata érvényesül, de ez gyakran jelent egy kisebbséget, akinek ez problémát, rossz érzéseket jelenthet. Kérdés tudunk-e, akarunk-e, szánunk-e rá időt, hogy a lehető legtöbb ember számára tényleg kielégítő megoldást megtaláljunk.

* * *

Gyakorlat neve: Szabályaink²

Célok: Jogok és felelőségek elválaszthatatlanságának felismerése, konszenzusos demokrácia kipróbálása

Eszközök: Papír, tollak, tábla, írószer

Összefoglaló: A megelőző csoportos feladatok tapasztalataiból kiindulva, olyan szabályokat alkotunk a csoportnak a közös folyamatra, amelyek minden résztvevő számára megfelelőek és ezáltal eredményes tanulási folyamatot biztosítanak.

Létszám: Bármekkora

Idő: 25 perc

Lépések:

1. Foglaljuk össze 1-2 mondatban az eddig lejárt csoportos tevékenységek (BOMBA, Osztálykirándulás) tapasztalatait. Hívjuk fel a figyelmet arra, hogy ahhoz, hogy mindenki számára „élhető” legyen a csoport, hogy működjön az egyenlőség, egymás tisztelete, ahhoz szabályokra van szükség.
2. Kérjük meg a diákokat, hogy 1-2 perc alatt, mindenki fogalmazzon meg 3 jogot (szabályt), amire neki szüksége van a közös munkához.
3. Ezután 4-5 fős kiscsoportokat alakítunk, akik létrehoznak egy közös szabály listát a felmerült ötletekből. Kérjük meg őket, hogy a szabályokat úgy fogalmazzák meg, hogy „Mindenkinek joga van...”. Hívjuk fel a csoportok figyelmét arra, hogy a lehető legszélesebb konszenzusra törekedjenek. Ha szükségesnek érezzük, adhatunk a kooperatív módszerekből ismert csoportszerepeket a diákoknak, hogy biztosan mindenki véleménye megjelenhessen. Erre adjunk 10 percet.
4. A csoportok egymás után ismertetik, hogy mire jutottak, a szabály javaslatokat felírjuk a táblára. Ebből a listából hozzuk létre a csoport szabályait. Mindenki szabály javaslatról szavazunk és addig módosítjuk, amíg nem fogadja el az egész csoport. Amelyik ügyben nem jutunk konszenzusra, az nem kerül fel a végső szabály listára.
5. Ha elkészült a jogok listája, akkor ötletrohammal felírjuk az egyes tételek mellé, hogy az adott milyen felelőséggel (kötelezettséggel) jár együtt. Pl.: Mindenkinek joga van hozzá, hogy elmondhassa a véleményét – Mindenkinek biztosítanom kell, hogy elmondhassa a véleményét. Törekedjünk rá, hogy a szabályok pozitív jogokként legyenek megfogalmazva (pl.: védelem), ha nem találunk ilyen megoldást, akkor alkalmazzuk csak a negatív megfogalmazást (pl.: tiltás).
6. Az elfogadott jogok és felelőségek papírra kerülnek, a diákok pedig jelképesen aláírják.

III. óra: Gyermekjogok

Gyakorlat neve: Gyermekjogok harcosai³

Célok: A gyermekjogok megismerése, az univerzalitásuk megértése, gondolkodás mindennapi jelentőségükről

Eszközök: Élettörténet kártyák (1. Melléklet)

Összefoglaló: A diákoknak olyan gyerekek élettörténeteit kell összerakniuk, akik a jogaik megsértése kapcsán lettek „híresek” és aktivistaként segítettek, hogy a gyermekjogok minél többfelé érvényesüljenek, a világban. A történeteket felhasználva beszélgetünk a gyermekjogokról.

Létszám: Bármekkora

Idő: 45 perc

Lépések:

1. A gyakorlat előkészítését igényel, sokszorosítsuk le annyi példányban az élettörténeteket, ahány csoporttal fogunk dolgozni és vágjuk szét őket darabokra. Minden történet egy-egy, A, B, C, D részből áll. Érdemes a csapatok csomagjait borítékba rakni, így könnyebben kezelhető, nem keveredik össze.
2. Megkérjük a diákokat, hogy alakítsanak 4 fős csoportokat, ezután osszuk ki nekik az előre elkészített borítékokat. Mondjuk el, hogy 4 gyerek/ fiatal élettörténetével ismerkedhetnek meg a világkülönböző tájairól, ezeket azonban nekik kell összeállítani. Minden történet egy-egy, A, B, C, D részből áll.
3. Ha a csapatok elkészültek, akkor kérjünk 4 önként jelentkezőt, akik felolvasnak 1-1 történetet. Minden történet után kérdezzük meg, hogy mindenki egyetért-e, végül erősítsük meg, vagy javítsuk ki a megoldást.
4. Egy ötletroham segítségével szedjük össze, hogy milyen gyermekjogok valósulnak, vagy sérülnek meg a történetekben. Ezután beszéljünk arról, hogy mit gondolnak a diákok a gyermekjogok helyzetéről Magyarországon. Mennyire távoliak/közeliiek a történetekben szereplő problémák, jogsérelmek. Zárhatunk azzal, hogy megkérdezzük mi a véleményük a saját jogaikról, mennyire vannak biztosítva.
5. A gyakorlat zárásaként, közösen megnézhetünk online elérhető videókat⁴ a gyermekjogokról, vagy akár javasolhatjuk „házi feladatnak” is.
6. Amennyiben a technikai lehetőségek biztosítva vannak, a játékot bonyolíthatjuk interaktív táblán is, vagy tableteken, okostelefonokon. Az online játékot⁵ kollégáink fejlesztették és megtalálható lesz a hamarosan induló Dignity W@rld oldalon is.

IV. óra: Társadalmi egyenlőtlenségek

Gyakorlat neve: Lépj be a körbe⁶

Célok: A hátrányos helyzet, a társadalmi különbségek átélése, az esélyteremtés fontosságának belátása

Eszközök: Szerepkártyák (2. Melléklet)

Összefoglaló: A diákok különböző karakterek bőrébe bújnak és mindennapi események (pl.: bevásárlás) kapcsán kell eldönteniük, hogy neki okoz-e problémát, vagy sem. A gyakorlat végére kirajzolódik egy társadalmi elkülönülés, rangsor.

Létszám: Bármekkora

Idő: 45 perc

Lépések:

1. Készítsük elő a szerepkártyákat a játékhoz. A mellékletben található listát tekintsük kiindulásnak, nyugodtan változtassunk rajta, annak megfelelően, hogy milyen tulajdonságokkal, csoportokkal akarunk dolgozni. Ha nagy a csoport, megtehetjük, hogy két ember ugyanazt a szerepet kapja, így meg tudjuk nézni, hogy van-e különbség aközött, mit gondolnak egy adott karakter boldogulásáról a diákok.
2. A termet rendezzük be a gyakorlathoz. Minden felesleges bútort pakoljunk a falak mellé, a székekből csináljunk egy akkora kört, amekkorát tudunk. Kérjük meg a csoportot, hogy a székeken foglaljanak helyet.
3. Mondjuk el a diákoknak, hogy mindenki egy szerepkártyát fog húzni és az óra további részét ennek az embernek a bőrében fogják tölteni. Kérjük meg őket, hogy amíg nem szólunk, addig ne árulják el új személyiségüket a többieknek. Gondolják végig, hogy kik ők, milyen családból származnak, milyen volt a gyermekkoruk, mivel töltik a napjaikat, hol élnek, mit csinálnak szabadidejükben, félne-e valamitől, stb. A kérdések segítenek behelyezkedni a szerepbe, hagyjunk közöttük időt, hogy el tudjanak mélyülni a diákok. Ha van kedvünk, nyugodt, halk zene is szólhat eközben.
4. Ismertessük a játék menetét. Állításokat fogunk mondani, ha valaki úgy érzi igaz rá, akkor álljon fel a helyéről, minden további körben pedig lépjen egyet a középpont felé. Az állítások között hagyjunk időt a diákok számára, hogy el tudják dönteni, lépnek-e.
5. Sorban olvassuk fel az állításokat (ezt a listát is nyugodtan alakíthatjuk saját igényeink szerint):

A napi bevásárlás nem jelent gondot
Nem néznek rám furcsán az emberek
A hivatalos ügyintézés nem probléma
Sok a szabadidőm
Nyugodtan sétálhatok kézenfogva a szerelmemmel az utcán
Azt tanulhatok, amit és ott ahol akarok
Hetente egyszer elmehetek moziba, vagy szórakozni
A lakáskörülményeim jók, van TV-m és okostelefonom
Rendszeresen használom, az internetet
Bizakodó vagyok a jövőm kapcsán
6. Az utolsó állítás és lépések után, kérjük meg a diákokat, hogy nézzenek körül, nézzék meg, hogy ki hova jutott a teremben. Menjünk egy kört és kérdezzük meg, hogy ki, hogy érzi magát, milyen volt ebben a játékban részt venni. A szerepeket még mindig nem elárulva nézzük meg, hogy ki mennyire elégedett a helyzetével, gondoljuk végig, hogy milyen tulajdonságai lehetnek azoknak, akik a kör belsejében és azoknak, akik a kör szélén vannak. Ezután ha van időnk, egyenként megpróbálhatja a csoport kitalálni az egyes szereplőket. Próbáljuk meg közösen összeszedni, hogy honnan, miből lehetett ötleteket meríteni a karakterek felépítéséhez, kérdezzük meg kinek van olyan rokona, ismerőse, akit szerepnek húzott. A diákok azt is elmesélhetik, hogy mi volt a legmeglepőbb élményük a játék során.
7. Végezetül rakjunk a kör középpontjába valami díjat (egy csoki bőven megteszi) és rendezzünk versenyt érte. Valószínűleg valamelyik közelben álló fiatal fogja megszerezni, ez zárásként jól megmutatja, hogy mennyivel könnyebb további javakhoz hozzájutni a társadalmi ranglétra tetejéről. Mondjuk el a diákoknak, hogy most itt kell hagyniuk a szerepüket, lépjenek ki belőle. Ha úgy érezzük maradt még feszültség a csoportban, akkor egy rövid jégtörő gyakorlattal zárhatjuk az órát.

V. óra: Demokrácia vagy diktatúra

Gyakorlat neve: Mi a legjobb módja egy ország kormányzásának??

Célok: Az autoriter és a demokratikus hatalomgyakorlás szembeállítás, a demokrácia népszerűsítése

Eszközök: A Sikkal királyság története,⁸ tábla, írószer, papír, filctollak

Összefoglaló: A képzeletbeli Sikkal királyság történetén keresztül ismerkedünk meg az autoriter és a demokratikus hatalomgyakorlás előnyeivel és hátrányaival, majd vitát rendezünk az osztályban

Létszám: Bármekkora

Idő: 45 perc

Lépések:

1. Mondjuk el a csoportnak, hogy most a Sikkal királyságról fogunk felolvasni egy történetet, figyeljenek jól, mert el kell dönteniük, hogy élnének-e ebben az országban, vagy nem.
2. Kezdjük el olvasni a mesét, majd a felénél álljunk meg és kérdezzük meg a diákokat, hogy mit gondolnak a sikkali életről, hogyan jellemeznék. A válaszaikat gyűjtsük össze a táblán.
3. Folytassuk a felolvasást, a történet végeztével ismét tegyük fel a kérdést, hogy most mit gondolnak az életről ebben a királyságban. A válaszokat ismét csak írjuk fel a táblára.
4. Hozzunk létre 4-5 fős csoportokat és kérjük meg őket, hogy gyűjtsék össze egy papíron a sikkali élet előnyeit és hátrányait. Ezek segítségével pedig döntsék el, hogy szerintük minden maradjon a régiben és a király egyedül irányítsa az országot, vagy pedig reformok szükségesek és népnek is lehetőséget kell biztosítani az irányításra. Erre adjunk 15 percet.
5. A csoportok prezentálják a véleményüket, az pro és kontra érveket jegyezzük a táblán. Miután minden csoport szót kapott, kérjük meg a csoportot, hogy most akkor szavazzunk, hogy mi történjen, egyszemélyi irányítás alatt maradjon Sikkal, vagy nem.
6. A feldolgozás során beszéljünk arról, hogyan lehetne bevonni az irányításba a lakosokat, milyen módokat ismernek a történelemből a diákok. Vannak-e Sikkalhoz hasonló országok napjainkban? Milyen lenne, ha Magyarország így működne?

VI. óra: Állampolgári jogok

Gyakorlat neve: Mi lenne, ha...⁹

Célok: Az állampolgári jogok hiányának hatásai, ezen keresztül fontosságának belátása

Eszközök: Papír, filcek, szituációs kártyák (3. Melléklet)

Összefoglaló: A diákok arról gondolkodnak, hogy mi történne, ha 1-1 konkrét állampolgári jogot megvonnanak tőlük, milyen rövid- és hosszútávú hatásokkal járna ez.

Létszám: Bármekkora

Idő: 45 perc

Lépések:

1. Mondjuk el a diákoknak, hogy egy gondolatkísérletet fogunk végezni. Sokszor beszélünk arról, hogy mi lenne, ha megnyernénk a lottót, vagy ha 2 napot kellene iskolába járni és 5 nap lenne a hétvége. Ez a játék is hasonló lesz.
2. Szervezzünk 4-5 fős kiscsoportokat és rendezzük úgy a termet, hogy tudjanak egymástól elkülönülve dolgozni. Mondjuk el, hogy minden csoport kapni fog egy szituációt, ahol a kormány egy új döntést hozott. Feladatuk, hogy végig gondolják, milyen hatásai lennének rövid és hosszútávon az intézkedésnek. Induljanak ki abból, hogy mit jelentene ez azonnal és aztán milyen újabb hatások következnének ezekből. Az így létrejött hatásláncolatokat mutassák be egy flipchart papíron. Nyugodtan változtassunk a mellékletben szereplő szituációkon, találjunk ki újakat, annak megfelelően, hogy milyen témákat szeretnénk feldolgozni. A hatásláncok elkészítésére adjunk 15 percet.
3. Ha elkészültek, kérjük meg a csoportokat, hogy válasszanak egy szóvivőt, aki a papírral marad, a többiek pedig üljenek át a szomszédos asztalhoz. A szóvivők bemutatják a közös munkát az új csoportnak, akik kérdezhetnek, kommentálhatnak, vitatkozhatnak. Ha ez megtörtént, akkor a csoportok tovább mennek egy újabb asztalhoz és így mindenki körbejár, minden témát.
4. A feldolgozás során kérdezzük meg, hogy elképzelhető-e ilyen, vagy hasonló a való életben, tudnak-e példát mondani Magyarországról, vagy a világból? Mi lehet az indoka, egy ilyen kormánydöntésnek, van-e olyan helyzet, amikor megnyirbálhatják az állampolgári jogainkat? Mit tehetünk egy ilyen helyzetben, hova lehet fordulni? Ez utóbbi kérdés kapcsán ötletrohamot is tarthatunk.

VII. óra: Aktív állampolgár, társadalmi felelősség

Gyakorlat neve: Álomiskola¹⁰

Célok: Annak belátása, hogy az ideális azt is jelenti, hogy nekem jó, az egyéni érdek megtalálása a változásban, ami a csírája lehet a kezdeményezésnek, az aktív állampolgárságnak

Eszközök: Képek iskolákról,¹¹ projektor, laptop, flipchart papírok, filctollak

Összefoglaló: A diákok gondolatébresztő képek segítségével megfogalmazzák, hogy milyen az ő álomiskolájuk és ezt egy poszteren mutatják be, egy kiállítás keretében.

Létszám: Bármekkora

Idő: 20 perc

Lépések:

1. Képeket vetítünk ki iskolákról a világ különböző országaiból és röviden megbeszéljük, hogy milyen lehet az adott iskolába járni. Erre nem hagyunk sok időt, a cél, nem az elmélyülés, hanem a ráhangolódás a témára.
2. A diákok 4-5 fős csoportokat alakítanak. A feladatuk, hogy megfogalmazzák, milyen lenne az ő álomiskolájuk és erről egy posztert készítsenek. Hogy néz ki, milyen a környezete? Milyen szabályok alapján működik, hogy néz ki a napirend? Mitől más ez az iskola, mint a többi?
3. Az elkészült posztereket kiragasztjuk egymás mellé a falra és a csoportok szóvivői tárlatvezetés szerűen bemutatják a saját munkájukat.

* * *

Gyakorlat neve: Iskolai ügyek

Célok: A cselekvő, felelős állampolgári attitűdök megerősítése, ügyek azonosítása, megoldások keresése

Eszközök: Papír, tollak, tábla, írószerszám

Összefoglaló: Az álomiskola megjelenítése után, megnézzük, hogy a valóságos iskolánk miben különbözik ettől. Közösén megpróbáljuk azonosítani a problémákat, közben kimondjuk a pozitívumokat is. Végül ötletrohammal keresünk megoldásokat.

Létszám: Bármekkora

Idő: 25 perc

Lépések:

1. Megkérjük a diákokat, hogy az álomiskolából térjünk vissza a valóságba. Próbáljuk összehasonlítani az iskolánkat, az elképzelt ideálissal, gondoljuk végig milyen problémákkal találkozunk minden nap, melyek a dolgok, amik nehezítik az iskolai mindennapokat, a tanulást. Keressük meg azokat a tényezőket is, amiben az iskolánk hasonlít az álomsulira, amitől különleges és szeretünk idejárni. Mindenki írjon le egy pozitív és egy negatív dolgot az iskolával kapcsolatban
2. Osszuk a táblát két részre. Kérjük meg a diákokat, hogy mondják el, mire jutottak, a tábla egyik oldalára jegyzeteljük a pozitív, a másikra a negatív dolgokat.
3. Mondjuk el, hogy most megoldásokat fogunk keresni a problémákra, mégpedig elsősorban olyanokat, amiben a diákok cselekednek. Hozzunk erre példákat, mondjuk, ha probléma, hogy a wc-ben nincs papír, akkor megoldás lehet, hogy a diákönkormányzat felhívja erre az iskolavezetés figyelmét, vagy ha a diákok petíciót indítanak, vagy ha az osztályok megállapodnak és felosztják, hogy melyik osztály melyik héten gyűjt és hoz otthonról. A lényeg, hogy ne csak azt mondjuk, hogy ez kinek a dolga lenne, hanem megnézzük, a diákok hogyan tudnak aktívan részt venni a megoldásában. Hívjuk fel a figyelmet arra, hogy a pozitív dolgok ötleteket adhatnak, erőforrást jelenthetnek a cselekvésben.
4. A megoldásokat ötletrohammal keressük, felolvasunk egy problémát és bárki reagálhat rá, mondhat egy ötletet, ami felkerül a táblára. A facilitátor próbálja meg segíteni a gondolkodást, adjon ötleteket. A gyakorlat végén készítsünk fotókat a tábláról, vagy jegyzeteljük le a végeredményt, mert a következő foglalkozáson tudunk velük tovább dolgozni.

VIII. óra: Média

Gyakorlat neve: Iskolaújság¹²

Célok: A média szerepének átélése, az iskolai történések média tartalommal alakítása

Eszközök: Papír, filcek, színes papír, olló, ragasztó, újságok, projektor, laptop

Összefoglaló: A diákok csoportmunkában készítenek posztereket, amelyek egy képzeletbeli iskolaújság címlapjai. A tartalom az iskolai élet történéseiből és az előző órán azonosított sikerekből és problémákból, illetve a rájuk kitalált megoldásokból áll össze.

Létszám: Bármekkora, 4-5 fős csoportokra bontva

Idő: 45 perc

Lépések:

1. Elmondjuk a diákoknak, hogy egy elképzelt iskolaújság címlapját fogják megtervezni. A témára való ráhangolódásnak, közösen megnézzük néhány nyomtatott és online médiatermék címlapját. Elemezzük, hogy milyen részei vannak (fejléc, vezércikk, fotók, kisebb hírek, rovatok) és hogyan próbálják felhívni magukra az olvasók figyelmét.
2. Ezután megalakítjuk a szerkesztőségeket. 4-5 fős kiscsoportokat hozunk létre, akik szabadon kiosztják a szerepeket: főszerkesztő, akik koordinálja a munkát, újságírók, akik a cikkeket készítik (akár rovatokra szétosztva) és a grafikus, aki az újság megjelenéséért felel.
3. Az újság, pontosabban a címoldal tartalmát, az iskola aktuális (közelmúlt és közeljövő) történései, valamint az előző órán összegyűjtött pozitívumok (sikerek) és problémák, na meg az azokra kitalált megoldások adják. Az újság szabadon színesíthető bulvártémákkal, az osztály életéből. A tervezendő címoldal mérete, 1 teljes flipchart, a cikkeknek legalább a címeit és alcímeit szükséges megírni, képeket igazi újságokból vagy saját kezű rajzolással lehet beilleszteni. Az újságok elkészítésére 25 perc van.
4. Az elkészült újságokat a szerkesztőségek kicserélik egymás között, így nézik meg egymás munkáját. A feldolgozás során megnézzük, hogy melyik szerkesztőség milyen típusú híreket jelenített meg, mi volt a vezércikk és milyen kritériumok mentén lett az. Megnézzük, hogy választottak-e ki hasonló témákat a készítők (valószínű igen) és ezek megjelenítése között volt-e különbség. Ennek kapcsán beszélünk arról is, hogy a valóságban ez, hogy működik, miért lehet az, hogy ugyanazt a tényt, többféle sajtótermék, többféleképp tálalja és ezzel eljutunk a kritikus gondolkodásig, a hallottak/olvasottak több forrásból való megvizsgálásáig.

IX. óra: Zárás

Gyakorlat neve: Tekercs

Célok: A folyamat állomásainak felidézése, az egyes órák értékelése

Eszközök: Flipchart papírok, ragasztó, filctollak

Összefoglaló: Végigvesszük a folyamat állomásait és minden órát külön, érdemjegy szerűen értékelnek a résztvevők

Létszám: Bármekkora

Idő: 15 perc

Lépések:

1. A facilitátor összeragaszt tök flipchart papírt, egy hosszú tekercssé. A tekercset egyenlően felosztja annyi részre, ahány óra volt. Minden részhez felkerül az óra címe, egy 5 osztatú táblázat és egy külön üres hely.
2. A tekercs mentén haladva, közösen felidézzük a folyamat állomásait, a tevékenységeket.
3. Ezután minden diák fog egy filctollat és minden órát értékel, az 5 osztatú táblázatban egy érdemjeggyel (klasszikus iskolai módon), a maradék üres helyen pedig van lehetőség megjegyzéseket írni.

* * *

Gyakorlat neve: Táska, kuka

Célok: A folyamat egyéni összefoglalása, értékelése, visszajelzés

Eszközök: Papír, tollak, táska, kuka

Összefoglaló: A diákok végiggondolják, hogy mit visznek el magukkal ebből a folyamatból és mi az amit kidobnának.

Létszám: Bármekkora

Idő: 10 perc

Lépések:

1. Mondjuk el, hogy a következő értékelő rész a tanulásra fókuszál, mindenki próbálja meg összefoglalni magában, hogy miben fejlődött az órák alatt.
2. A gyakorlatban két szimbólum van, a táska és a kuka. A táska azokat a dolgokat gyűjti, amiket a résztvevők elvisznek magukkal a közös munkából, amit megtanultak, amiben fejlődtek. A kuka azokat a dolgokat gyűjti, amiket a résztvevők az órák hatására kidobtak, elengedtek magukból, ezek lehetnek félelmek, rossz érzések, megváltozott gondolatok.
3. Minden résztvevőt kérjünk meg, hogy 1-1 cetlire írja rá, amit elvisz magával és amit kidob. Ha készen van, akkor tegye is meg szimbolikusan az aktust a helyszínen lévő táska és kuka segítségével.

* * *

Gyakorlat neve: 1 mondat

Célok: Egyéni visszajelzés a facilitátornak és a csoportnak

Eszközök: -

Összefoglaló: A résztvevők egymás után, szóban értékelik a folyamatot, mi volt benne jó, mi nem, hogy érezték magukat az órák során

Létszám: Bármekkora

Idő: 20 perc

Lépések:

1. A teljes folyamatot lezáró kör. Akinek van kedve elkezdheti elmondani, hogy mit gondol erről a 9 óráról, élmények, nehézségek, tapasztalatok, visszajelzések a csoportnak, a facilitátornak, az egyén szemszögéből. Aki elkezdte választhatja ki, hogy kivel folytatódjon a kör, ő kire kíváncsi.

1. Melléklet

<p>A Ishmael Beah 1980-ban született egy afrikai országban Sierra Leonében. 11 éves volt mikor kitört az országban a polgárháború, a különböző törzsi csoportok kegyetlenül mészárolták egymást, mindenki ellenség volt, öregek, nők, gyerekek. Ishmaelt 13 évesen rabolták el és csináltak belőle egy drogfüggő, érzelemmentes gyilkológépet.</p>	<p>A Ryan White 1971-ben született Kokomoban, egy kisvárosban az USA-ban. Egy hemofília nevű betegségben szenvedett gyerekkorában, ezért többször kapott vérátömlesztést és az egyik ilyen alkalommal megfertőződött a HÍV vírussal, vagyis AIDS-es lett.</p>
<p>B Afrikában és Ázsiában évtizedek óta vesznek részt a háborúkban gyerekkatonák, a felnőtt harci alakulatok gyerekeket rabolnak, gyakran arra kényszerítik őket, hogy a saját rokonaikat öljék meg először, aztán pedig kínzással és drogokkal kiképezik őket, hogy csak menjenek és gyilkoljanak, gondolkodás nélkül.</p>	<p>B Ezt 13 éves korában közölték vele és az orvosok azt mondták maximum fél évet fog még élni. Abban az időben az emberek olyan keveset tudtak az AIDS-ről, hogy hiába mondták az orvosok, hogy nem veszélyes az iskolatársaira nézve, mégis kiutálták az iskolából.</p>
<p>C Majdnem 3 évet harcolt egy gyerek alakulatban, mire egy kiszabadították és bekerült egy intézetbe, ahol gyerekkatonákat próbáltak megszabadítani a drogoktól és feldolgozni velük a szörnyűségeket amiket láttak és műveltek.</p>	<p>C Egy másik városba költöztek, ahol a gyerekek az iskolában tanultak az AIDS-ről, így megértéssel fogadták és be tudta fejezni tanulmányait. Csodával határos módon még 5 évet élt és ezalatt az idő alatt, az AIDS betegség elleni küzdelem egyik arca lett.</p>
<p>D 1996-ban beszélt először az ENSZ közgyűlésében a gyerekkatonákról, azóta mint Jószolgálati Nagykövet járja a világot, hogy megakadályozza, hogy gyerekeket kényszerítsenek a háborúkba.</p>	<p>D Alapítványt és törvényt is neveztek el róla. 1990-ben tüdőgyulladásban halt meg, ami gyakori az AIDS esetében. Michael Jackson, az akkori idők legnagyobb popsztárja egy külön dalban emlékezett meg róla.</p>

<p>A Iqbal Masih 1983-ban született egy kis pakisztáni faluban. Négy éves korában a családja eladta szolgának egy szőnyegkészítőnek, mivel nem tudták neki visszafizetni a korábban kölcsönként 600 rúpiát (kb. 3200 forint). A gyárban megkötözve dolgoztatták őt és társait, hogy ne szökjenek el.</p>	<p>A Malala Yousafzai 1997-ben született Pakisztánban. Ő lett minden idők legfiatalabb Nobel béke díjasa, 2014-ben. Malala 12 éves volt, amikor a helyi tálibok (szélsőségesen gondolkodó muszlimok) elfoglalták a környéket ahol lakott és megtiltották, hogy a lányok iskolába járjanak.</p>
<p>B Napi 14 órán keresztül szötte a szőnyegetek egy fél óras szünettel, a hét minden napján, szabadnap nélkül. Ekkor 120 centi magas volt és 27 kilót nyomott. 10 éves korában megszökött, de a rendőrök elkapták és visszavitték, a gyárosnak pedig azt javasolták, hogy kösse ki fejjel lefelé büntetésül. Pedig ekkor már a törvény tiltotta a leláncolt munkát Pakisztánban.</p>	<p>B Álnéven kezdett el írni egy internetes blogot, ahol leírta milyen az élet a tálib uralom alatt és hogy miért lenne fontos, hogy a pakisztáni lányok iskolába járhassanak. A tálibok hajszát indítottak, hogy kiderüljön ki az a lány, aki ellent mer mondani nekik, így élete veszélybe került.</p>
<p>C Nem sokkal később újra megszökött és csatlakozott a Rabszolga Munka Megszüntetése Front nevű szervezethez, és néhány év alatt beszédeket mondott Pakisztánban és a világ több országában a gyermekmunka ellen, közben pedig 3000 gyermek kiszabadítását segítette a rabszolgamunkából.</p>	<p>C 2012. Október 9.-én egy férfi szólította meg mikor leszállt az iskolabuszról és fejbe lőtte. Életveszélyes állapotba került, de sikerült elszállítani Angliába, egy londoni kórházba, ahol megmentették az életét. Azóta Angliában él és tanul.</p>
<p>D 12 évesen lelőtték, sosem derült a tettes, de azt mesélik, hogy egy felháborodott gyáros volt, aki gyerek rabszolgákat dolgoztatott. Élet történetének hatására több országban alakultak szervezetek, amelyek a gyermekmunka felszámolását tűzték ki célul.</p>	<p>D Az újságok és tévék világszerte felkapták történetét, az ENSZ pedig kampányt indított „Én vagyok Malala” címmel, hogy minden gyermek járhasson iskolába a világon. Azóta is járja a világot és rendszeresen felszólal a gyerekek és lányok jogáért, hogy tanulhassanak. Életéről könyv is készült.</p>

2. Melléklet

Egyedülálló anya vagy	Mozgáskorlátozott fiatal lány vagy, aki szüleivel él	Egyetemista meleg fiú vagy	Középkorú lesbikus tanár nő vagy
Két gyerekes anyuka vagy, akinek a férje cégvezető	Sikeres, fiatal informatikai vállalkozó vagy	Irodavezető vagy egy reklámcégnél, nagy hiteltartozással	14 éves lány vagy, aki teherbe esett és ezért otthagyta az iskolát
Diplomás roma férfi vagy	Muszlim lány vagy, vallásos szülőkkel	Fiatal szír menekült vagy, a családot elvesztette az úton	Büntetett előéletű fiatal felnőtt vagy
Városszerte ismert politikus vagy	Egy városszerte ismert politikus gyereke vagy	Állami gondoskodásban felnőtt, nő vagy	Józan alkoholista vagy
Munkanélküli férfi vagy, aki sportfogadásból tartja fenn magát	Magyarországon született kínai lány vagy	Cigány származású rendőr vagy	Látássérült férfi vagy

3. Melléklet

<p>A kormány úgy döntött, ezután csak a lányok járhatnak iskolába és csak ők rendelkezhetnek szabadon szabadidejük felett. Minden fiúnak munkába kell állnia, képességeik és életkoruk szerint.</p>
<p>A kormány úgy döntött, hogy holnaptól a 18. életévét betöltött személyek nem mutatkozhatnak kettőnél több felnőtt ember társaságában (kivéve a munkahelyen). Kettőnél több tagból álló csoport nem tarthat összejövetelt, találkozót. Aki ezt megszegi, börtönnel büntethető.</p>
<p>A kormány úgy döntött, hogy a kötelező közoktatás rendszerét megszünteti. Minden család maga dönt arról, hogy milyen módon gondoskodik gyermeke taníttatásáról.</p>
<p>A kötelező feladatként ellátott személyszállítás megszűnik a lakóhelyeteken. Nem lesz továbbá utcatakarítás és parkgondozás sem. Minden ezzel kapcsolatos feladatot a lakóközösségeknek kell megoldania.</p>
<p>A kormány úgy döntött, hogy ezentúl tilos játszani az utcán, a parkokban, az iskolában, vagy bárhol. Továbbá minden játékoltot be kell zárni, és többé senki sem árusíthat játékokat. Akit rajtakapnak azon, hogy otthon játszik, bíróság elé állítják, és börtönbe zárják.</p>
<p>A kormány úgy döntött, hogy felosztatják az iskolai diákönkormányzatokat. A felnőttek jobban tudnak mindent, a gyerekek még tapasztalatlanok, úgyhogy nincs szükség az ötleteikre, véleményükre.</p>
<p>A kormány úgy döntött, hogy sok pénzbe kerül a fogyatékossgal élő gyerekek támogatása. Ezután minden segítséget, eszközt (kerekeszék, nagyothalló készülék, stb.) a családoknak kell előteremteni. A fogyatékossgal élőknek, külön iskolákba kell járnia.</p>

Jegyzetek

-
- ¹ A Motiváció Műhely által fejlesztett SZITU Helyzetmegoldás szerepekkel c. kártyajáték kártyáit használtam <https://www.youtube.com/watch?v=AzxepXDHBis>
  - ² A gyakorlat a N.Flowers (szerk.): Kiskompasz – Kézikönyv a gyermekek emberi jogi neveléséhez című kiadványban szerepel a 70. oldalon, A mi alkotmányunk címen (<https://drive.google.com/file/d/0B7kBdDSSYg1qTHIPNGFsNGZBdkk/view?usp=sharing>)
  - ³ A gyakorlat eredetije a R.Gomes (szerk.): Kompas – Kézikönyv a fiatalok emberi jogi képzéséhez 92. oldalán található, A jogok harcosai címen (http://www.unp.hu/sites/default/files/imuk/pdf/kompasz_kezikonyv_a_fiatalok_emberi_jogi_kepzesehez.pdf)
  - ⁴ UNICEF Gyermekjogi videók <https://www.youtube.com/playlist?list=PLhy6C6hkiM5ZvEo9-xOz5Nxp7ZNXEOID4>
  - ⁵ <http://www.emberseg.hu/2017/11/uj-jatekok-gyermekjogi-vilagnap.html#more>
  - ⁶ A gyakorlat eredetije az Amnesty International Magyarország: Te, Én, Mi és az emberi jogok című kiadványban szerepel, Lépegetős szerepjáték címen (<http://www.amnesty.hu/emberi-jogi-oktatas/te-en-mi-es-az-emberi-jogok>)
  - ⁷ A gyakorlat a Gollob – Krapf: Demokráciában élni című kiadványban szerepel, a 198. oldalon <https://rm.coe.int/1680495560>)
  - ⁸ Gollob – Krapf: Demokráciában élni című kiadvány, 206. oldal (<https://rm.coe.int/1680495560>)
  - ⁹ A gyakorlat a N.Flowers (szerk.): Kiskompasz – Kézikönyv a gyermekek emberi jogi neveléséhez című kiadványban szerepel a 149. oldalon (<https://drive.google.com/file/d/0B7kBdDSSYg1qTHIPNGFsNGZBdkk/view?usp=sharing>)
  - ¹⁰ A gyakorlat eredetije a Pascale Mompoin-Gaillard, Ildikó Lázár (szerk.): TASKs for democracy Pestalozzi series no. 4. című kiadványban szerepel, Dream school címen, a 188. oldalon http://www.coe.int/t/dg4/education/pestalozzi/Source/Documentation/Pestalozzi4_EN.pdf
  - ¹¹ Google keresőbe beírva számtalan ilyen gyűjteményt találunk, ebben például nagy sok és sokféle iskola van: <http://www.theguardian.com/world/gallery/2015/oct/02/schools-around-the-world-un-world-teachers-day-in-pictures>
  - ¹² A gyakorlathoz az inspirációt a Gollob – Krapf: A demokráciában való részvétel című kiadvány, A média című, 9. modulja adta <https://rm.coe.int/1680495560>